نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
سال ششم، شماره اول، نیمسال اول تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶
مقاله تحقیقاتی

دیدگاه و تجربیات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان از تنبیه در محیط‌های آموزشی

لیلا جویباری[۱]، سامیه غنا[۲]، مریم منصور بستانی[۳]، یونس کر[۴]، اکرم ثناگو[۵]

چکیده

مقدمه و اهداف: همه ابعاد وجودی انسان در بستر تربیت او شکل می‌پذیرد. تنبیه‌ها در دانشگاه بیشتر از نوع «تمرین مجدد» هستند تا با نوآموزی چندباره از وقوع انحرافات کاسته و رفتارهای دانشجویان را اصلاح نمایند. هدف از این پژوهش بررسی دیدگاه و تجربیات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان از تنبیه در محیط‌های آموزشی می‌باشد.

روش‌ها: در این پژوهش با رویکرد کیفی ۳۰ دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی گلستان درباره «تنبیه در محیط‌های آموزشی» مورد بررسی قرار گرفتند. نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و با حداکثر تنوع بود. از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته تا رسیدن به اشباع داده‌ها استفاده گردید. مصاحبه‌ها ضبط، دست نویس، کدگذاری و طبقه‌بندی و مطابق رویکرد «تحلیل محتوا» تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: ۶۰ درصد دانشجویان مونث، با قومیت فارس و غیره، با تنوع رشته پزشکی، پرستاری و مامایی و پیراپزشکی بودند. مفهوم تنبیه براساس تجربیات مشارکت کنندگان معادل «اذیت شدن، ضایع شدن، نمره کم گرفتن، سازندگی/ ارتقا» بود. «تنبیه توجیهی» مورد پذیرش دانشجویان بوده است و وجود «تنبیه‌ای که سازنده باشد و شخصیت دانشجو را زیر سوال نبرد» را ضروری می‌دانستند. مشارکت کنندگان اظهار داشتند در محیط آموزشی از سوی استاد مورد تنبیه واقع می‌شوند اما هر استادی به شیوه خاصی از تنبیه در آموزش دانشجویان استفاده می‌کند.

نتیجه‌گیری: دانشجویان تنبیه را عاملی برای توجیه شدن رفتارهای خود می‌دانستند. اما برخی از تنبیه‌ها در محیط آموزشی جنبه متنبه شدن و مثبت را نداشت و دانشجویان در برخی از موارد رفتارها و نحوه برخورد اساتید را به عنوان تنبیه قلمداد می‌نمودند و اثرات تخریبی بر شخصیت دانشجویان بر جا گذاشته بود.

کلمات کلیدی: تنبیه، دانشجو، محیط آموزشی

مقدمه

دانشگاه محل تحولات دانشجویان در عرصه‌های مختلف می‌باشد و دانشجویان پیکره اصلی سازمان‌ها مختلف جامعه را تشکیل می‌دهند (۱). کلاس درس، سازمانی متشکل یافته از مدرس و دانشجو با مجموعه‌ای از خصوصیات منحصر به فرد مانند ارزش‌ها، احساسات و انگیزه‌ها که این خصوصیات

۱ـ دانشیار گروه کودک و خانواده، مرکز مطالعات و توسعه آموزش، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران. آدرس الکترونیک: l_jouybari@yahoo.com
۲ـ کارشناسی ارشد مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، ایران. آدرس الکترونیک: sghana87@gmail.com
۳ـ دانشجوی کارشناسی پیوسته بهداشت عمومی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.
۴ـ دانشجوی کارشناسی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.
۵ـ دانشیار گروه پرستاری بهداشت جامعه و روان، مرکز تحقیقات پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران. (*نویسنده مسئول)
آدرس الکترونیک: a_sanagu@yahoo.com

بر هم اثر گذاشته و فرهنگ جدیدی را به وجود می‌آورد (۲) که به مرور با تحت تأثیر قرار دادن هویت، شخصیت و رفتار افراد منجر به ماشینی شدن، عدم رضایت و انزجار و یا خلاق شدن افراد می‌گردد و این فرهنگ جدید نیاز به تغییر الگوی موجود بین دانشجویان و مدرسین دارد. دانشجویان باید احساس مسئولیت بیشتری داشته و مدرسین نیز باید شیوه‌های آموزش را تغییر دهند (۳).

همه ابعاد وجودی انسان در بستر تربیت او شکل می‌پذیرد (۴). براساس موازین قرآن کریم خوف و رجا، دو محور کلیدی در تربیت انسان می‌باشد. همانگونه که بدون رجا تربیت امکان پذیر نیست، بودن خوف نیز سخن از تربیت صرف کلامی است. قرآن کریم در آیات (اعراف ۵۶، رعد ۱۲ و ۲۱، انبیاء ۴۹، روم ۲۴، سجده ۱۶، فاطر ۱۸، زمر ۲۳، انسان ۷ و ملک ۱۲) این دو محور مهم را بیان نموده و ضرورت آن‌ها را متذکرمی‌شود. تنبیه از مهم‌ترین مظاهر اصل خوف محسوب می‌شود و همانطور که تنبیه کردن در بعضی شرایط ممکن است باعث ایجاد اثرات سوء و نامطلوب نسبت به فرد گردد. چه بسا صرف نظر کردن از تنبیه، درصورت ارتکاب یک عمل زشت و ناپسند نیز اثرات سوء دیگری برای فرد داشته باشد و چه بسا اثرات سوء تنبیه نکردن از اثرات سوء تنبیه کردن بسیار بیشتر باشد. از طرفی اثراتی مانند تشویق افراد دیگر به اعمال ناپسند، از بین رفتن قباحت عمل ناشایست، پایمال شدن حقوق دیگران ازجمله مواردی است که از عدم تنبیه، ممکن است حاصل شود (۵).

نظم و انضباط موثر در محیط‌های آموزشی یکی از مشکلات و نگرانی‌های اصلی مدرسان می‌باشد (۶). از سوی دیگر اختلالات در محیط‌های آموزشی در حال افزایش است (۷) و باب رخوردهای نامناسب مدرس این اختلالات نه تنها کاهش نمی‌یابد بلکه وقتگیر و باعث افزایش رفتارهای نامناسب از سوی محصل می‌شود (۸) هنر مربی؛ هنر تشویق کردن برای رسیدن به کمالات حقیقی و هشیار نمودن در دوری از آنچه موجب تباهی است. به عبارت دیگر، روش تشویق و تنبیه روشی است نیکو در برانگیختن به سوی مراتب کمال حقیقی و دور نمودن از مراتب غفلت و ظلمت است. پیامبر اکرم (ص) در رسالت تربیتی خود، مردمان را با راغب ساختن و تشویق کردن به سوی حق برانگیخت و با هشیار ساختن و ادب نمودن از هلاکت دور ساخت. بنابراین روش تشویق و تنبیه، علم و هنر برانگیختن و بازداشتن است که در میدان عمل به شناخت، محبت، ظرافت و دقتی طبیبانه نیاز دارد تا نقش خود را در تربیت به درستی ایفا نماید (۹).تنبیه در دانشگاه‌ها با اعمال مجازات‌هایی که خود لازم می‌بینند، اقدام به بهنجارسازی دانشجویان می‌نمایند. به عبارت دیگر، دانشگاه‌ها به مثابه نظام‌های خرده کیفرمند تمام عیار در مورد زمان (تاخیر و غیبت)، فعالیت‌ها (سهل انگاری و بی توجهی)، رفتارها (بی‌ادبی و نافرمانی)، تکلم (پرحرفی و گستاخی)؛ بدنی (بی‌نظافتی و ادا و اطوار) و مسائل جنسی (بی‌حیایی و بی‌نزاکتی) دانشجویان مجازات‌های شدیدی اعمال می‌کنند. تنبیه، زمانی لازم می‌شود که دانشجو قواعد را رعایت نکرده باشد. قواعد شامل قواعد «مصنوعی» و قواعد «طبیعی» می‌شوند. قواعد طبیعی به سطح استعدادها و توانایی‌ها مربوط می‌شود و قواعد مصنوعی شامل تمامی مقررات آموزشی هستند که توسط مراقبین تدوین شده اند. تنبیه‌ها در دانشگاه بیشتر از نوع «تمرین مجدد» هستند تا با نوآموزی چندباره از وقوع انحرافات کاسته شده و رفتارهای دانشجویان اصلاح گردد. تنبیه در دانشگاه‌ها بر اساس نظام پاداش-مجازات استوار است. ابتدا سعی می‌شود عدم انحراف از قواعد با ارائه پاداش‌ها نه با اعمال مجازات‌ها تضمین گردد. نظام پاداش-مجازات در دانشگاه‌ها با استفاده از تکنیک «امتحان گیری» به عینیتی بی‌حرف و حدیث تبدیل می‌شود. امتحان، ترکیبی از دو تکنیک «پایگان بندی» «تفاوت گذاری» از طریق مقایسه همیشگی هر دانشجو با دانشجویان دیگر «قضاوت» در مورد دانشجویان و «بهنجارسازی» است (۱۰). از آنجایی که تاکنون مطالعه مرتبط با «تنبیه» در محیط‌های آموزشی صورت

نگرفته بود و محققین بر آن شدند تا پژوهشی با هدف تبیین دیدگاه و تجربیات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان از تنبیه در محیط‌های آموزشی انجام شود.

روش پژوهش

این پژوهش به روش کیفی انجام شد. تحقیق کیفی ابزاری برای به دست آوردن اطلاعات غنی و عمیق از مشارکت کنندگان است. در تحقیقات کیفی به کلیت پدیده‌های انسانی توجه می‌شود، بنابراین مناسب‌ترین روش برای مطالعه تجارب انسانی محسوب می‌شود (۱۱).

نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و با حداکثر تنوع انجام شد. در این روش، نمونه‌گیری براساس معیارهای ورود به مطالعه و به صورت تدریجی تا رسیدن داده‌ها به اشباع ادامه می‌یابد (۱۲). نمونه‌های پژوهش، دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان در ترم‌ها ی مختلف و رشته پزشکی، پرستاری و مامایی و پیراپزشکی در سال ۱۳۹۳ بودند. نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت تا جایی که دیگر، با ادامه مصاحبه، داده جدیدی استخراج نشد. اشباع داده‌ها به معنی این است که اطلاعات قبلی تکرار شود و داده جدیدی به دست نیاید (۱۱). هنگامی که داده‌ها به اشباع رسید و پس از ۵ مصاحبه که در آن‌ها داده‌ها تکرار داده‌های قبلی بود، به طوری که اطلاعات جدیدی از مصاحبه‌ها و داده‌های موجود به دست نیامد نمونه‌گیری خاتمه یافت.

معیارهای ورود به پژوهش شامل دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی گلستان بودن، تمایل به انجام مصاحبه، قدرت بیان و توانایی در بیان تجربه‌های خود در مورد تنبیه آموزشی بود. ۳۰ دانشجو در این پژوهش مشارکت داشتند.در ابتدا هدف از تحقیق و حق افراد نسبت به شرکت در پژوهش برای مشارکت کنندگان توضیح داده شد. ملاحظات اخلاقی شامل اصول محرمانه بودن اطلاعات و کسب رضایت آگاهانه جهت مصاحبه و ضبط گفت و گو رعایت شد.

جمع آوری داده‌ها در سال ۱۳۹۳صورت گرفت. برای جمع آوری داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته استفاده شد. این نوع مصاحبه به دلیل انعطاف‌پذیری و عمیق بودن، در پژوهش‌های کیفی مناسب است (۱۱). پژوهشگر حتی الامکان سعی می‌کرد شنونده فعال باشد. با توجه به رضایت آگاهانه مشارکت کنندگان، تمامی مصاحبه‌ها ضبط شدند. تحقیق کیفی مستلزم غوطه‌وری محقق در اطلاعات است (۱۱). زمان مصاحبه سی تا چهل و پنج دقیقه بود و بستگی به وضعیت شرکت کننده داشت.محور سوالات مصاحبه تبیین دیدگاه و تجربیات دانشجویان بود. در جریان مصاحبه نیز، سوالات کاوشی برای عمیق‌تر شدن مصاحبه‌ها و استخراج دیدگاه وتجربیات دانشجویان استفاده شد. ویژگی‌های فردی (سن، جنسیت، مقطع تحصیلی و...) ثبت شد. سپس حداقل یک سوال از تمامی دانشجویان پرسیده شد» تجربه خود را از تنبیه در محیط آموزشی بیان نمائید». همچنین از سوال‌های کاوشی برای عمیق‌تر شدن مصاحبه‌ها و استخراج تجربه استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش «تحلیل محتوا» استفاده شد. تحلیل محتوا جایگاه ارزشمندی در گستره تحقیقات دارد و ابزار خوبی برای پژوهشگران کیفی است (۱۳). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از تحلیل محتوای کیفی گرانهیم (Graneheim) و لوندمن (Lundman)استفاده شد (۱۴). هر مصاحبه حداکثر تا ۴۸ ساعت پس از انجام آن، خط به خط دست نویس شد. انجام مصاحبه و تحلیل آن (همانگونه که در رویکردهای کیفی مرسوم است)، به صورت همزمان انجام گرفت. به منظور کدگذاری، سطح اول داده‌ها خطبه خط بررسی شدند و کدهای زنده (کدهایی که از زبان شرکت کنندگان اخذ می‌شود) و کدهای باز استخراج شدند. در سطح دو کدگذاری، داده‌های کدگذاری شده با سایر داده‌ها مورد مقایسه قرار گرفتند و طبقات شکل گرفتند (طبقات، داده‌های کد گذاری شده ساده‌ای هستند که از تلفیق خوشه‌های شبیه به هم، به لحاظ مفهومی شکل می گیرند و حاصل متراکم کردن کدهای سطح یک هستند). در کدگذاری

سطح، عناوین مفهومی برای طبقات تعیین شد. جهت افزایش دقت مطالعه، آنالیز دادهها توسط هر دو محقق به طورجداگانه و همچنین مشترک انجام شد و همچنین از عودت دادهها به تعدادی از شرکت کنندگان استفاده شد.

برای ارزیابی روایی و پایایی دادههای کیفی از آن جا که کار پژوهشگر، آزمون فرضیه نیست و در اصل، فهمیدن و ارجاع به تجربیات آنها میباشد، برای اعتبار و اعتماد از قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال و قابلیت تایید استفاده گردید. در این پژوهش سعی شد شرکتکنندگانی وارد مطالعه شوند که توانایی در بیان تجربههای خود در مورد تنبیه آموزشی را داشته باشند، لذا شناسایی و توصیف درست قابلیت اعتبار در مطالعه صورت گرفت. علاوه بر محققان توسط دو نفر از اعضای هیئت علمی مورد بررسی قرار گرفت و آنها تناسب یافتهها را مورد تایید قرار دادند و بدین ترتیب قابلیت انتقال دادهها نیز تایید شد. قابلیت اطمینان از طریق بازنگری متن مصاحبهها، کدها و طبقات استخراج شده توسط محققان و دو نفر از اعضای هیئت علمی تایید قرار گرفت و تایید پذیری یافتهها مشخص شد. اطمینان یا ثبات یافتهها با نسخه نویسی در اسرع وقت و فراهم نمودن موقعیت مشارکتکنندگان فراهم گردید. قابلیت تایید در این تحقیق نگارش یافتهها به گونهای صورت گرفت که سایر محققین نیز بتوانند قادر به درک تجربه دانشجویان در مورد تنبیه آموزشی در دانشگاهها و دستیابی به یافتههای مشابه باشند.

یافتهها

یافتههای این پژوهش نشان داد که ۶۰ درصد دانشجویان مونث، با تنوع قومیتی و تحصیلی فارس، ترکمن و غیره و رشته پزشکی، پرستاری و مامایی و پیراپزشکی بودند.

اذیت شدن

دانشجویان در تجربه خود در تنبیه در محیطهای آموزشی هر زمان که اذیت میشدند آن را تنبیه فرض میکردند. استادی که به دلیل تاخیر دانشجوها در ورود به کلاس، دانشجویان را بیشتر از ساعت موظفی نگه میداشت و یا کار غیر ممکن را از دانشجو میخواستند. دانشجو این رفتارها را تنبیه قلمداد کرده و احساس اذیت شدن میپنداشت. دانشجویان تجربیات خود را اینگونه بیان داشتند

«همین دیر اومدن بچهها به کلاس و استاد هم کلاس را طولانی میکند خودش یک تنبیه است»

«بعضی وقتها استاد یک موضوعی بهت میده ازت میخواد از آن موضوع مطلب پیدا کنی و به استاد میگی که من مطلب یا مطلب جدیدی پیدا نکردم و بعد استاد میگوید که تو باید بری مطلب پیدا کنی در این مواقع تنبیه یک حالت اذیت کردن معنی میدهد و بیشتر تنبیه روحی میشویم»

«ما درکارآموزی مدیریت در یک بخش شلوغ بودیم استاد میگفت تک تک مریضها و داروهایی که باید مصرف کنند را باید بدانید واز این قبیل و ما مسلما همه این کارها را نمیتوانستیم انجام بدهیم و هر روز که ما ساعت ۷/۳۰ به بخش میرفتیم و استاد ساعت ۹/۳۰ میآمد میگفت اره چون چیزی بلد نیستید نمیبرم پیش مریضها تا مثلاً بلایی سر مریضا نیارید و این چیزها آدم را خیلی اذیت میکند و آدم را از محیط و کارش زده میکند وکلا دنبال یک بهانه کوچک که از آدم ایراد بگیرد و کلاً دنبال نقطه ضعف آدمها میگشت».

دانشجویان فعالیت اضافه و بیش حد را که از آن اذیت میشدند نوعی تنبیه قلمداد میکردند. یکی از دانشجویان بیان داشت.

«ما آسکی که داشتیم بچهها ایستگاههایی که افتاده بودند اینجوری بود تنبیهشان که مثلاً ایستگاه احیای نوزادان که افتاده بودند میگفتند برو از تو کتاب کل احیا رو بنویس بعد کارایی که برای مثلاً ماساژ قلبی یا نبض گرفتن و اینجور چیزا انجام میدهند نقاشی هم بکش و بیا به من تحویل بده»

ضایع شدن

دانشجویان هر زمان که در پاسخ به یک رفتار نامناسب از سوی

استاد بخصوص در جمع پاسخ گرفته بودند. احساس تحقیر و ضایع شدن کرده بودند.

«یه بار بود که دیر اومدیم سر کلاس تفسیر و فکر می‌کنم به خاطر حرف دوستم بود که استاد ما رو انداخت بیرون جمعیت کلاس کم نبود خیلی داغون آدم صورتش سرخ میشه و ضایع میشه و خجالت میکشه. وقتی رفتیم بیرون، کمی اعصابم خرد بود چون به هر حال جلسه را از دست داده بودم »

«تنبیه به نظر من تو جمع تحقیر کردن دانشجو مخصوصاً دانشجوهایی که ترم‌های اول باشند تازه وارد دانشگاه شدند.»

نمره کم گرفتن

دانشجویان هر زمان که استاد در ارتباط با رفتار دانشجو از او نمره کم کرده بود احساس تنبیه را داشتند و جالب اینجاست که نمره کم گرفتن بقدری برای دانشجویان با اهمیت بود که حتی اگر در پاسخ به کار و یا رفتار خاصی از سوی استاد هم نبود و دانشجو خود بدلیل درس نخواندن نمره کم گرفته بود این را تنبیه‌ای برای خود می‌دانست.

دانشجویان اینگونه بیان داشتند

«من ترم دو، اول بیخیال درس شده بودم فکر می‌کردم که مثل ترم یک خودم نخونده بتونم نمره هامو بگیرم چون ترم دو سخت بود کم گرفتم بیشتر نمراتم بین ۱۲ تا ۱۴ بود بعد وقتی معدلم رو دیدم خیلی ناراحت شدم من اصلا هیچ وقت به خاطر نمره‌ام ناراحت نمی‌شدم اینو یه جور تنبیه واسه خودم فرض کردم که خیلی کم شده بودم یعنی اصلا توقع نداشتم».

کسب نمره کم و حساسیت به آن در دانشجویان زمانی که استاد سقف نمره خود را بخصوص در کارآموزی و کارورزی زیر بیست در نظر می‌گرفت دانشجویان آن را یک نوع تنبیه قلمداد کردند.

«اساتید بالین سقف نمره را ۱۷ در نظر می‌گیرند. بیشتر بچه‌ها به خاطر این قضیه ناراحتن، یعنی نمره ۱۷ رو که به شما می‌دهند این رو تنبیه می‌دونیم. چون مزدم رو نگرفتم چون سعی می‌کنم خوب کار بکنم و تو بخش اگه بچه‌ها چیزی رو بلد نباشند از من می‌پرسند یا اینکه تو پانسمان ضعیف باشند به من میگویند که بهشون کمک کنم و یاد بدم ولی بازم نمیدونم چطوری میشود ۱۷ میشوم به نظر من بچه‌ها را درست ارزشیابی نمی‌کنند ».

« اولین چیزی که دررابطه با تنبیه به ذهنم می‌آید نمره منفی است که استاد می‌دهد و یا استاد از کلاس بیرون می‌اندازد و نمره منفی می‌دهد چون تنها ابزار برای تنبیه کردن می‌باشد».

«تنها تنبیهی که یه مقدار بچه‌ها ازش می‌ترسند دست استاده، نمره است یعنی اگه نمره‌ام دست استاد نبود دیگه اصلا حساب نمی‌بردند»

«مهمترین تنبیهی که برای یه دانشجو هست، نمره کم دادن، کاری که تو دانشگاه طوری شده که به نمره خیلی اهمیت می‌دهند. بدترین تنبیه برای یه دانشجو این است که بیایند نمره‌هاش را کم کنید».

دانشجویان در این مطالعه کسر نمره را چنان با ارزش می‌دانستند که گویی تنها تنبیه در دانشگاه را کم گرفتن نمره بیان کردند.

«اولین چیزی که دررابطه با تنبیه به ذهنم می‌آید نمره منفی است که استاد می‌دهد و یا استاد از کلاس بیرون می‌اندازد و نمره منفی می‌دهد چون تنها ابزار برای تنبیه کردن می‌باشد».

سازندگی/ ارتقا

دانشجویان در کل تنبیه‌ای را خوب می‌دانستند که در جهت سازندگی و ارتقاء آنها بوده است. هر چند آن رفتار را هم تنبیه می‌دانستند اما درجهت سازندگی خود تجربه کردند. دانشجویان معتقد بودند تنبیه‌ای خوب است که انگیزه ایجاد کند، آنها معتقد بودند اگر تنبیه نباشد شاید انجام دادن درست کار صورت نگیرد. دانشجویان اینگونه بیان داشتند: «تنبیه خب خوبه، در کل خوبه ولی اگه سازنده باشد یعنی اینکه بعداً انگیزه یک دانشجو بالا برود تا مثلاً ادامه بده فعالیت هاش را درس خواندناش را».

«چون وقتی تنبیه نباشه آدم عین خیالشم نیست که کاری رو درست انجام بده اما اگر تنبیه باشه دوست داره کارشو درست انجام بده که تنبیه نشود و سطحش بره بالاتر. به نظر من باشه بهتره».

تنبیه توجیهی

دانشجویان در کل همگی تفاهم داشتند که برای اعمال تنبیه می‌بایستی توجیه‌ای باشد و یا دانشجو توجیه شده باشد در غیر اینصورت تنها اثر تربیتی و یادگیری ندارد بلکه می‌تواند مخرب هم باشد. یکی از دانشجویان بیان داشت.

« استاد داشتند بخش مالش را در فیزیک درس میدادند دستشان یک وسیله‌ی لوله مانند گرفته بودند و دورش هم پارچه پیچیده بود و این ور و اون ور می‌کرد و ما یک دفعه خندیدیم و بعد استاد به من گفت برو بیرون و ما هم رفتیم بیرون و دردانشگاه هم چندین بار نمره‌ی منفی به خاطر بلد نبودن درس گرفتم و به نظر من تنبیه باشد خوب است ولی همیشه کار ساز نیست و به نظر من قبل از تنبیه باید آن شخص که می‌خواهیم تنبیه کنیم باید توجیه کنیم و بعد اگه توجیه جواب نداد تنبیه چیز خوبی است».

بحث

پژوهش حاضر به تبیین تجربیات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان در مورد «تنبیه» پرداخته است. مفهوم تنبیه براساس تجربیات مشارکت کنندگان معادل «اذیت شدن، ضایع شدن، نمره کم گرفتن، سازندگی/ ارتقا» بود. «تنبیه توجیهی» مورد پذیرش دانشجویان بوده است و وجود «تنبیه‌ای که سازنده باشد و شخصیت دانشجو را زیر سوال نبرد» را ضروری می‌دانستند. مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند در محیط آموزشی از سوی استاد مورد تنبیه واقع می‌شوند اما هر استادی به شیوه خاصی از تنبیه در آموزش دانشجویان استفاده می‌کند. در جستجوی محققین مطالعه‌ای نشان دهنده تنبیه در محیط های آموزشی نبود و اکثرا مطالعات به تنبیه جسمی دانش آموزان ابتدایی و راهنمایی پرداخته بودند.

دانشجویان در محیط‌های آموزشی هر زمانی که اذیت شوند آن را تنبیه قلمداد می‌کنند. این موارد در صورت تاخیر دانشجوها در ورود به کلاس، بیش از ساعت موظفی ماندن دانشجو و یا درخواست کار غیر ممکن از دانشجو قلمداد می‌شد. در مطالعه فاتما (Fatima) و همکاران (۲۰۱۲) اکثریت معلمان بیان نمودند که تنبیه برای تربیت دانش آموزان لازم می‌باشد اما محصلین تنبیه را ناخوشایند می‌دانند و اکثریت معتقد بودند که منجر به کاهش انگیزه در محصلین می‌شود (۱۵). در مطالعه ریچاردسون (Richardson) و همکاران (۲۰۱۰) دانشجویان تمرین‌های زیاد را جز موارد تنبیه به شمار می‌آوردند و بیش از نیمی از معلمان؛ از این روش استفاده می‌نمودند (۱۶). یافته‌های این مطالعات با مطالعه ما همخوانی داشت. لذا لازم است تا معلمان و اساتید در مدیریت کلاس به این موارد توجه داشته باشند تا با کاهش این عوامل تنبیه، انگیزه دانشجویان را افزایش دهند.

در پژوهش حاضر دانشجویان در مواجهه با تنبیه، فشارهای روانی را بیان نمودند. در مطالعه‌ای بین نشانه‌های فشار روانی و اندازه‌های برانگیختگی فیزیولوژیکی در بین دانشجویان ارتباط معناداری وجود داشت. یعنی دانشجویانی که در معرض فشارهای روانی بودند در مقایسه با سایر دانشجویان اختلالات جسمانی متعدد مانند سردردهای مزمن، نگرانیهای جسمانی، درد در ناحیهٔ سینه و قلب را بیشتر از خود بروز می‌دهند، نیز ارتباط معنی‌داری بین تنبیه و آثار روانی بیان شد (۱۷). اساتید و مسئولین بایستی سلامت روان این قشر جامعه، به دلیل اینکه آینده سازان جامعه می‌باشد مهم قلمداد نمایند.

دانشجویان هر زمان که در پاسخ به یک رفتار نامناسب از سوی استاد بخصوص در جمع پاسخ گرفته بودند. احساس تحقیر و ضایع شدن کرده بودند (۱۸). در مطالعه داد (Dad) (۲۰۰۴) بیرون کردن دانشجویان مخرب در کلاس را دانشجویان و

معلمان را جز تنبیه قبول داشتند و آن را لازمه مدیریت در کلاس می‌دانست و از نظر آماری ارتباط معنی دار بود (۱۹). در مطالعه گاراهی (Garrahy) و همکاران (۲۰۰۵) نیز معلمان از زمانی که تنبیه بدنی محصلین ممنوع شده بود از سایر تنبیه‌ها مانند فریاد زدن بر محصل، تکالیف زیاد کلاسی استفاده می‌نمودند (۲۰).بنابراین اساتید کلاس را به گونه‌ای مدیریت کنند تا مانع از بروز چنین رخدادهایی شود.

دانشجویان هر زمان که استاد در ارتباط با رفتار دانشجو از او نمره کم کرده بود احساس تنبیه داشتند و نمره کم گرفتن به قدری برای دانشجویان با اهمیت بود که حتی اگر در پاسخ به کار و یا رفتار خاصی از سوی استاد هم نبود و دانشجو خود به دلیل درس نخواندن نمره کم گرفته بود این را تنبیه‌ای برای خود می‌دانست. در مطالعه دل آرام (۱۳۸۹) اکثریت دانشجویان معتقد بودند که نمره نهایی درس انعکاسی از تلاش آنها نیست. بعضی افراد خجالتی از ارائه آموخته‌های خود ناتوانند و قادر نیستند فکر خود را به صورت مطلوب بیان نمایند. از این رو ارزشیابی باید بطور مرحله‌ای و با استفاده از انواع آزمون‌ها به عمل آید و به فعالیت‌های کلاسی دانشجویان نیز بها داده شود تا نمره پایانی حاصل تلاش و کوشش دانشجو باشد (۲۱). در مطالعه صابریان و همکاران (۱۳۸۶) نیز دانشجویان معتقد بودند که نمره نهایی درسی انعکاسی از تلاش های‌شان نیست ۴۵ درصد بود بنابراین لازم است اساتید طرح درس دقیقی برای نمره‌دهی به دانشجو تهیه نمایند تا دانشجویان تنبیه را که منجر به آسیب‌های روحی و حتی دلسردی دانشجویان گردد را کاهش دهد (۱۷).

دانشجویان در کل تنبیه‌ای را خوب می‌دانستند که در جهت سازندگی و ارتقاء آنها بوده است. هر چند آن رفتار را هم تنبیه می‌دانستند اما درجهت سازندگی خود تجربه کردند. دانشجویان معتقد بودند تنبیه‌ای خوب است که انگیزه ایجاد کند. ابوالقاسمی و داودی (۱۳۸۹) در تنبیه از دیدگاه روان شناسی و اسلام بیان می‌کنند که تنبیه برای ایجاد تقویت موثر نیست و او را به یادگیری بیشتری نیاز دارد تا منجر به پاسخی که کارساز است برساند (۲۲). یافته‌های مطالعه احمد و همکاران (۲۰۱۳) نشان داد که تنبیه منجر به کاهش انگیزه و کاهش یادگیری دانشجو دارد (۲۳). علت این تفاوت این است که دانشجویان در مطالعه احمد تنها در مورد تنبیه بدنی مورد پرسش قرار گرفته است.

دانشجویان در کل همگی تفاهم داشتند که برای اعمال تنبیه می‌بایستی توجیه‌ای باشد و یا دانشجو توجیه شده باشد در غیر اینصورت تنها اثر تربیتی و یادگیری ندارد بلکه می‌تواند مخرب هم باشد. یکی از دانشجویان بیان داشت. در مطالعه داد (۲۰۰۴) دانشجویان تنبیه را قبول داشتند که علت تنبیه خود را بدانند و توجیهی داشته باشد (۱۹).

نتیجه‌گیری

دانشجویان تنبیه را عاملی برای توجیه شدن رفتارهای خود می‌دانستند. اما برخی از تنبیه‌ها در محیط آموزشی جنبه متنبه شدن و مثبت را نداشته و دانشجویان برخی از موارد رفتارها و نحوه برخورد اساتید را به عنوان تنبیه قلمداد می‌نمونند و اثرات تخریبی بر شخصیت دانشجویان بر جا می‌گذارد.تنبیه روحی می‌تواند منجر به ناکامی دانشجوبان گردد. ناکامی دانشجویان باعث عدم تحقق خواست‌ها، تمنیات و امیال فرد منشا می‌گیرد؛ ناکامی ممکن است به پیدایی عقده بیانجامد و رفتار انسان را به صورتی ناآگاه تحت تأثیر قراردهد و بر روی دانشجویان که نسل آینده جامعه ما هستند تا ثیر بگذارد.

تقدیر و تشکر

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند تا از کمیته تحقیقات دانشجویی مرکز تحقیقات پرستاری و معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گلستان که حمایت مالی این طرح را متقبل شدند و همچنین دانشجویانی که صمیمانه در این مطالعه شرکت نمودند، تشکر و قدردانی نمایند.

References

1- Heidari A, Khalaj A, Jafarian N. The study of the students' attitude to related factor to education in Hamadan University of Medical Sciences. J Hamadan Uni Med Sci 2001;7(4 (1)):30-5 [Persian].
2- Hoy WK, Miskel CG. Educational Administration: Theory, Research, and Practice: McGraw-Hill; 2007.
3- Shirkavand S. Spirit and organizational climate. J Tadbir 2001; 12(117):96-7 [Persian].
4- Shamli N, Aliakbari Babookani A, Shakeri M. Examine the limits of punishment and disciplinary punished of children in Imamieh jurisprudence. Islamic Law and Jurisprudence Researches J. 2012;7(25):67-98 [Persian].
5- Goodarzi MA, Shameli L. Prediction of identity styles based on sensitivity to reward and punishment. J App Psychol. 2010;4(3 (15)):81-95 [Persian].
6- Edwards CH, Watts VJ. Classroom discipline & management. 2010.
7- Wesley DA, Vocke DE. Classroom Discipline and Teacher Education. 1992.
8- Canter L, Canter M. Succeeding with difficult students: New strategies for reaching your most challenging students: Solution Tree Press; 1993.
9- Momtahen M. The Analysis of Pedagogic and Educational Figures of Encouragement and Punishment in Sa'adi's Works. Didactic literature rev. 2012;4(15):157-76 [Persian].
10- Sotoudeh GHR. Academic Failure and Alienation: A Survey in Islamic Azad University Roudehen Branch. Innovation Manag Edu. 2008;3(2):93-115 [Persian].
11- Polit DF, Beck CT. Essentials of nursing research: Lippincott Williams & Wilkins; 2013.
12- Hsieh H-F, Shannon SE. Three approaches to qualitative content analysis. Qual health res. 2005;15(9):1277-88.
13- Krippendorff K. Content analysis: An introduction to its methodology: Sage; 2012.
14- Polit DF, Beck CT. Essentials of nursing research: Appraising evidence for nursing practice: Lippincott Williams & Wilkins; 2013.
15- Fatima N, Janjua SA, Nafees M, Masood K. Attitudes and Opinions of Teachers towards Corporal Punishment. Int J Learn Dev. 2012;2(5):155-62.
16- Richardson K, Burak L, Rosenthal M. Poster: Exercise as Punishment: Teachers' and Coaches' Perspectives. 2010.
17- Saberian M, Hajiaghajani S, Ghafari P, Ghorbani R. Students' Viewpoint about Class Culture in Semnan University of Medical Sciences. Iranian J Med Edu. 2007;7(1):143-8.
18- Naz A, Khan W, Daraz U, Hussain M, Khan Q. The impacts of corporal punishment on students' academic performance/ career and personality development up-to secondary level education in khyber pakhtunkhwa Pakistan. Int J Buss Soc Sci. 2011;2(12):130-40.
19- Dad H. Effectiveness of reward and punishment as modifiers of students classroom behavior: University of Arid Agriculture, Rawalpindi; 2004.
20- Garrahy DA, Cothran DJ, Kulinna PH. Voices from the trenches: An exploration of teachers' management knowledge. J Edu res. 2005;99(1):56-63.
21- Delaram M. Scholar perspectives regarding class culture in Shahrekord university of medical sciences. J Hormozgan Uni Med Sci. 2010;14(3):254-60 [Persian].
22- Abolghasemi SH, Davoodi T. The perspective psychological and Islam about punishment. Islam Edu res. 2011;2(2):127-42 [Persian].
23- Ahmad I, Said H, Khan F. Effect of corporal punishment on students' motivation and classroom learning. Rev Eur Stud. 2013;5(4):130-4.

Students' Attitude and Experiences toward Punishment in the Educational Environments, in the Golestan University of Medical Sciences

Jouybari L[1], Ghana S[2], Mansoor Bostani M[3], Kor Y[4], Dr. Akram Sanagoo A[5]

Abstract

Background: The training context forms the existence of humanity. The aim of the punishment in the universities is the decrease of behavior-incidence. This study examined the students' attitude and experiences toward the punishment in the educational environments, in the Golestan University of Medical Sciences.

Methods: This is a qualitative study. The 30 students interviewed with the semi-structured questions, in the 1393 year. The sampling method was purposeful, with the maximum variation. Students were asked to discuss the Educational punishment. The interviews were recorded, transcribed verbatim, and categorized. The transcripts analyzed with the content analysis method.

Results: The 60% of the students were female, and the majority was the Persian ethnicity group. The punishment meant as the "hunting, receiving the low score, humiliating, and reconstructing/ promotion", from the participants perspective. "Justified punishment" was acceptable. Punishments without harming the students' personality are an "effective punishment". The participants experienced the different style of punishments by their different teachers.

Conclusion: Sometimes, the students may perceive punishments without the educational goals. The teachers should apply the punishments wisely.

Keywords: Punishment, Student, Educational Environment

1- Associate Professor, Development of child and family, Education Development Center, Faculty of Nursing and Midwifery, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran.

2- B.Sc student of Public Health, Student Research Committee, Faculty of Paramedical and Health, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

3- MSc in Midwifery, Golestan university of Medical Sciences, Gorgan, Iran

4- B.Sc student of Nursing, Student Research Committee, Faculty of Nursing and Midwifery, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran.

5- Associate Professor, Nursing Research Center, Faculty of Nursing and Midwifery, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan